

Олександр Задоя, к.е.н., доцент
Університет імені Альфреда Нобеля
Дніпро, Україна

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ У ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: МІКРО-, МАКРО- ТА МІЖНАРОДНИЙ ВИМІРИ

Анотація. У тезах обґрунтовано кластеризацію як стратегічний інструмент підвищення конкурентоспроможності економіки України у процесі євроінтеграції. Акцент зроблено на трьох рівнях: мікро (інноваційні екосистеми), макро (інституційна політика), міжнародний (інтеграція в європейські виробничі мережі).

Ключові слова: кластеризація, конкурентоспроможність, євроінтеграція, інновації, мережі співпраці

**Oleksandr Zadoia, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor**
Alfred Nobel University
Dnipro, Ukraine

CLUSTERIZATION OF UKRAINE'S ECONOMY AS A TOOL FOR STRENGTHENING COMPETITIVENESS IN THE PROCESS OF EUROPEAN INTEGRATION: MICRO-, MACRO-, AND INTERNATIONAL DIMENSIONS

Abstract. The theses justify clusterization as a strategic instrument for enhancing the competitiveness of Ukraine's economy in the process of European integration. Emphasis is placed on three levels: micro (innovation ecosystems), macro (institutional policy), and international (integration into European production networks).

Keywords: clusterization, competitiveness, European integration, innovation, cooperation networks

Вступ. Інтеграція України до ЄС ставить нові вимоги до структурної організації економіки. Кластеризація є перспективним інструментом розвитку, адже економіки на кластерних принципах краще адаптуються до інтеграційних процесів. Стратегічна кластеризація може стати для України механізмом подолання конкурентного відставання.

Мета – визначити роль кластеризації на мікро-, макро- та міжнародному рівнях як механізму посилення конкурентоспроможності економіки України та інтеграції у європейські виробничі та інноваційні мережі.

Виклад результатів дослідження. Кластери визначаються як географічні агломерації взаємопов'язаних компаній, постачальників, навчальних закладів та інституцій у межах певної галузі [1]. На мікрорівні вони створюють агломераційні ефекти та зменшують трансакційні витрати. На макрорівні забезпечують ефективний розподіл ресурсів та диверсифікацію економічної структури. На міжнародному рівні служать каналами технологічного трансферу та інтеграції в європейські мережі.

Наукові дослідження як вітчизняних, так і закордонних вчених показують, що конкурентоспроможність України залишається недовільною для максимізації переваг інтеграції. Причини – в структурних перекосах та відсутності системної кластерної політики. Розвиток аграрних кластерів під час військового конфлікту показує, що кластеризація здатна підвищувати конкурентоспроможність сільського господарства та адаптивність регіональних економік до глобальних викликів навіть у кризових умовах [2,3].

У процесі євроінтеграції Україна має узгодити кластерну політику зі стандартами ЄС і застосовувати її як інструмент розбудови інноваційних екосистем на всіх рівнях взаємодії економічних суб'єктів.

На мікрорівні кластеризація передбачає формування спеціалізованих кластерів у ключових галузях. Пріоритетними для України є:

- Цифрові та ІТ-кластери для інтеграції в єдиний цифровий ринок ЄС через розвиток компетентностей, інфраструктури та правової бази.
- Аграрні кластери для посилення експортної спеціалізації та створення мережевої кооперації у харчовій промисловості та логістиці.
- Промислові та енергетичні кластери для впровадження Industry 4.0, залучення інновацій та розвитку «зелених» технологій.

Важливим повинно стати загальне розуміння того, що на мікрорівні ключовою є взаємодія між університетами, муніципалітетами та бізнесом задля створення інноваційних екосистем.

На макрорівні держава має створити інституційний фундамент кластеризації:

- Розробити національну стратегію кластеризації, узгоджену з пріоритетами ЄС.
- Створити органи управління кластерами та механізми фінансування (фонди розвитку, венчурні фонди, гранти).

➤ Адаптувати регіональні стратегії до кластерних підходів з урахуванням локальних конкурентних переваг.

➤ Запровадити показники оцінки ефективності кластерів.

При розробці кластерної політики необхідно враховувати економічні, соціальні та екологічні фактори регіональної конкурентоспроможності.

На міжнародному рівні кластеризація України є механізмом інтеграції в європейські виробничі та інноваційні мережі. Досвід Єврокластерів показує, що кластерна політика сприяє просторовій інтеграції та трансконтинентальній економічній кооперації.

Для України це означає:

➤ Розвиток прикордонних та трансконтинентальних кластерів у співпраці з ЄС.

➤ Участь у європейських кластерних ініціативах (European Cluster Collaboration Platform).

➤ Залучення європейської підтримки через Horizon Europe, Interreg та інші програми.

➤ Інтеграцію українських кластерів у глобальні ланцюги доданої вартості в галузях конкурентних переваг.

Потрібно також виділити основні виклики кластеризації в Україні, які включають: обмежені фінансові ресурси, недостатній людський капітал, розрив у цифровій інфраструктурі та необхідність адаптації законодавства до стандартів ЄС. Проте євроінтеграційний контекст створює унікальні можливості для запровадження кластерної політики під європейськими стандартами та із залученням європейської технічної та фінансової допомоги.

Висновки. Зважаючи на вищевказане, можна з впевненістю стверджувати, що кластеризація економіки України являє собою стратегічний інструмент посилення конкурентоспроможності у процесі євроінтеграції, що функціонує на мікро-, макро- та міжнародному рівнях. На мікрорівні кластери допоможуть створити інноваційні екосистеми та агломераційні ефекти; на макрорівні забезпечать структурні трансформації та регіональний розвиток; на міжнародному рівні інтегрують національну економіку в європейські та глобальні мережі. Успішна реалізація кластерної стратегії потребує системного підходу, узгодження інституційного регулювання із європейськими стандартами, активної державної підтримки та міжнародної кооперації. У контексті євроінтеграції кластеризація дозволить Україні реалізувати конкурентні переваги та сформувати економіку знань, здатну протистояти глобальним викликам.

Список використаних джерел

1. Christian Ketels & Sergiy Protsiv (2021) Cluster presence and economic performance: a new look based on European data, *Regional Studies*, 55:2, 208-220, DOI: 10.1080/00343404.2020.1792435
2. Nielsen, K. L., & Šiljak, D. (2024). Integration Maturity of Georgia, Moldova, and Ukraine: Has DCFTA Helped Prepare Them for the EU Accession Process? *East European Politics and Societies*, 39(1), 208-234. <https://doi.org/10.1177/08883254231215497>
3. Sitnicki, M. W., Kurinskyi, D., Pimenowa, O., Wasilewski, M., & Wasilewska, N. (2024). Strategic Formation of Agricultural Market Clusters in Ukraine: Emerging as a Global Player. *Sustainability*, 16(21), 9430. <https://doi.org/10.3390/su16219430>

Доповідь підготовлена у рамках реалізації міжнародного проекту «Конкурентоспроможність Європи у новій глобальній економіці» № 101176059 – EuCompet – ERASMUS-JMO-2024-HEI-TCH-RSCH

**Co-funded by
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише автору(ам) і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність.